

Коваль Ганна Володимирівна
професор кафедри управління
та адміністрування, доктор наук
з державного управління, професор

Лебедєва Ярославна Валентинівна
старший викладач кафедри
управління та адміністрування

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ СИТУАЦІЯМИ: ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ

Державне управління являє собою цілеспрямований, організуючий, регулюючий вплив держави, за посередництвом відповідних органів та посадових осіб, на суспільні процеси, діяльність, свідомість і поведінку громадян; має чітко визначені цілі та завдання.

Державне управління здійснюється в межах суб'єктивного фактора (суспільства) як управлінський вплив дій одних людей, які організовані у владній структурі, на інших, головним чином зайнятих у сферах відтворення матеріальних, соціальних та духовних цінностей і продуктів [2].

Для забезпечення конституційних гарантій та прав людини на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха органи державного управління здійснюють комплекс соціальних, економічних, законодавчих, виховних, протиепідемічних, санітарно-гігієнічних та інших попереджувальних заходів, що в цілому і визначає «цивільний захист».

Мета цивільного захисту, як системи заходів, спрямованих на захист населення від НС, визначена в Законі України «Про правові засади цивільного захисту»:

- реалізація державної політики, спрямованої на забезпечення безпеки та захисту населення і територій, матеріальних і культурних цінностей та довкілля від негативних наслідків НС у мирний час та в особливий період;
- подолання наслідків НС, у тому числі наслідків НС на територіях іноземних держав відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, визначає і головні цілі державного управління процесами запобігання та реагування на НС [5].

Цілі державного управління процесами запобігання та реагування на НС з мінімальними затратами і максимальними результатами можуть досягатись тоді, коли потенціал держави включений у їх реалізацію, коли люди знають цілі державного управління і поділяють їх, беруть участь у їх реалізації, відчувають співвідношення результатів реалізації цілей зі своїми потребами та інтересами.

Раціональне й ефективне державне управління вимагає поєднання цілей, засобів і методів їх реалізації, оскільки лише воно створює кругообіг у системі державного управління, породжує до нього довіру суспільства, людей і стимулює управлінські процеси [3].

Основні завдання державного управління у сфері захисту населення від НС, визначають процес її функціонування в цілому, потребують певної суттєвої конкретизації, яка дозволить визначити завдання окремих підінститутів (підсистем) і встановити критерії діагностичності їх досягнення (рис. 1).

Принципи державного управління – це закономірності, відносини, взаємозв'язки, керівні засади, на яких ґрунтуються його організація та здійснення і які можуть бути сформульовані в певні правила [3].

Значна кількість принципів державного управління вимагає окреслення підходів до їх систематизації. Так, Г. В. Атаманчук виділив низку підстав для систематизації принципів державного управління: загальні закономірності, відносини і процеси, притаманні всій системі державного управління та які забезпечують міцність залежностей держави і суспільства; аналіз і наукова характеристика закономірностей таких груп елементів державного управління, як цілі, функції, структура, процес; аналіз закономірностей реалізації управлінських елементів, які мають місце в різних підсистемах (територіальних, галузевих,

функціональних тощо) державного управління і, особливо, в різних аспектах спеціалізації державно-управлінської діяльності [2].

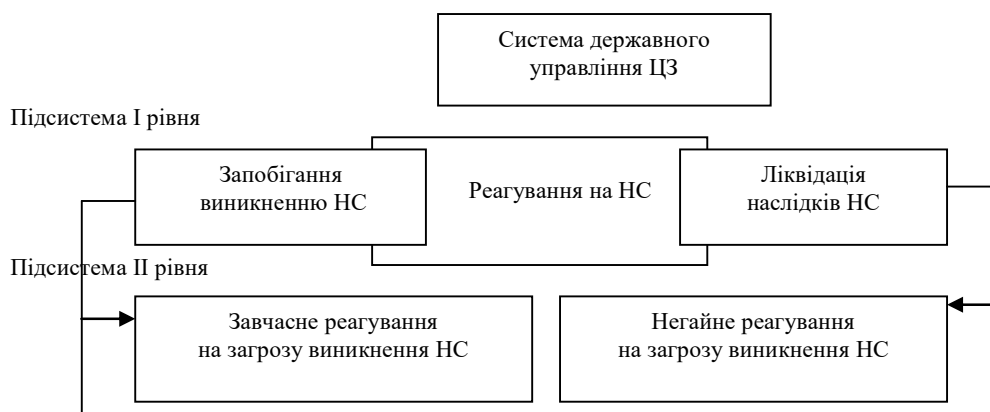

Рис. 1. Рівні підсистеми єдиної системи державного управління ЦЗ

Відповідно до зазначених підстав систематизації розрізняють три групи принципів державного управління: загальносистемні, структурні та спеціалізовані.

До загальносистемних принципів належать: принцип об'єктивності управління; демократизму; правової впорядкованості; законності; розподілу влади; публічності; поєднання централізації і децентралізації.

Принцип об'єктивності державного управління є відправним і зумовлює необхідність врахування у всіх управлінських процесах вимог об'єктивних закономірностей та реальних можливостей суспільних сил [1].

Відповідно державне управління процесами запобігання та реагування на НС здійснюється на загальносистемних принципах, а саме: пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я людей і довкілля; безумовного надання переваги раціональній та превентивній безпеці; вільного доступу населення до інформації щодо захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру; особливої відповідальності і піклування громадян про власну безпеку, неухильного дотримання ними правил поведінки та дій у НС техногенного та природного характеру; відповідальності у межах своїх повноважень посадових осіб за дотримання вимог цього Закону; обов'язковості завчасної реалізації заходів, спрямованих на запобігання виникненню НС техногенного та природного характеру та мінімізацію їх негативних психосоціальних наслідків; урахування економічних, природних та інших особливостей територій і ступеня реальної небезпеки виникнення НС техногенного та природного характеру; максимально можливого, ефективного і комплексного використання наявних сил і засобів, які призначені для запобігання НС техногенного та природного характеру і реагування на них [4].

Запобігання НС, як система заходів, здійснюється на структурних принципах: гарантування державою громадянам конституційного права на захист життя, здоров'я та їх майна, а юридичним особам – права на безпечне функціонування; добровільності при залученні людей до здійснення заходів у сфері цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для життя і здоров'я; комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту; створення системи раціональної превентивної безпеки з метою максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ймовірності виникнення НС і мінімізації їх наслідків; територіальності та функціональності єдиної системи ЦЗ; мінімізації заподіяння шкоди довкіллю; гласності, вільного доступу населення до інформації у сфері цивільного захисту відповідно до законодавства [5].

Третю групу складають спеціалізовані принципи державного управління: принципи державної служби; принципи роботи з персоналом управління; принципи інформаційного забезпечення державного управління; принципи діяльності органу виконавчої влади; принципи прийняття управлінських рішень.

Критерієм ефективності використання принципів державного управління є, перш за все, досягнення системності державного управління, а за її допомогою – гармонійності та комплексності суспільного життя в цілому та його окремих сфер.

Отже, здійснивши аналіз основних цілей, завдань та принципів державного управ-

ління процесами запобігання та реагування на НС показав, що головними для суспільства є створення, підтримання і поліпшення умов для вільної, спокійної, безпечної життєдіяльності людей, налагодження раціональних взаємовідносин між особистістю, суспільством і державою.

1. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні : навч. посіб. / В. Б. Авер'янов. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит-ра, 1997. – 400 с.
3. Мельник А. Ф. Державне управління: навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, Ф. Ю. Расіна, Л. Ю. Гордієнко. – К. : Знання, 2004. С. 21-73.
4. Про правові засади цивільного захисту : закон України від 24 червня 2004 р. № 1859-IV. – Режим доступу : zakon.nau.ua/?uid=1084.1.55&title.
5. Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру : постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1198. – Режим доступу : zakon.nau.ua/?uid.

Комісаров Олександр Геннадійович
заступник начальника
з навчально-методичної та наукової
роботи Київського факультету Національної
академії Національної гвардії України,
доктор юридичних наук, професор

ЗАВДАННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В ЄДИНІЙ ДЕРЖАВНІЙ СИСТЕМІ ЗАПОБІГАННЯ, РЕАГУВАННЯ І ПРИПИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТИВ ТА МІНІМІЗАЦІЇ ЇХ НАСЛІДКІВ

У світі дедалі ширше використовується інтегрований підхід до забезпечення безпеки систем, об'єктів і ресурсів, які є критично важливими для життєдіяльності тієї чи іншої держави або об'єднання держав (наприклад, Європейського Союзу) від злочинних посягань та терористичних загроз, а також загроз іншої природи – природних, техногенних, соціальних, військових.

Не минула ця тенденція і Україну. І хоча термін «критична інфраструктура» ще не отримав свого законодавчого визначення, він, де-факто, вже використовується в таких основоположних документах, як Закон України «Про національну безпеку України».

Відповідно до Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави [1], критична інфраструктура – сукупність об'єктів інфраструктури держави, які є найбільш важливими для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення і виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних фінансових збитків та людських жертв;

Директива Ради 2008/114/ЄС від 8 грудня 2008 року про ідентифікацію і визначення європейських критичних інфраструктур та оцінювання необхідності покращення їх охорони та захисту № 2008/114/ЄС [2] визначає критичну інфраструктуру як об'єкт, систему, або її частину, розташовану в державах-членах, що є суттєвою для підтримки життєво важливих громадських функцій, здоров'я, безпеки, захищеності, економічного або соціального добробуту населення, пошкодження або знищення якої матиме істотний вплив у державі-члені через неспроможність такої інфраструктури підтримувати згадані функції

Під критичною інфраструктурою у США розуміються «системи та ресурси, фізичні чи віртуальні, настільки життєво важливі для Сполучених Штатів, що недієздатність або знищення таких систем або ресурсів підриває національну безпеку, національну економіку, здоров'я або безпеку населення, або має своїм результатом будь-яку комбінацію з переліченого».

Станом на лютий 2020 року лише формується законодавча база захисту об'єктів критичної інфраструктури та залишається не визначеним на загальнодержавному рівні орган, який буде здійснювати формування державної політики захисту об'єктів критичної інфраструктури, а також орган (військове формування) на який буде покладена реалізація завдань захисту об'єктів критичної інфраструктури від різного роду загроз. Так, базовий законопроект № 10328 «Про критичну інфраструктуру та її захист» було відкликано 29.08.2019. Згідно останнього об'єкт критичної інфраструктури мав визначатися у встановленому законо-